

SZABÓ CSABA

A rendőrök lelkipásztori ellátása Európán kívül

A katonák és a rendőrök lelkipásztori ellátása intézményes keretek között, az adott ország hagyományainak megfelelően történik. A NATO, az EU, vagyis a demokratikus hagyományú országok szavatolják a vallás és a lelkiismeret gyakorlásának jogát a fegyveres és belügyi szervezetek munkatársainak mind egyéni, mind közösségi szinten. A katolikus egyház azonban nemcsak az EU- és a NATO-tagállamokban van jelen. Az elmúlt évtizedekben az egyház számszerűen is jelentősebbé vált Európán kívül. Vannak országok, amelyekben a fegyveres testületek közötti lelkipásztori ellátásra vonatkozó nemzetközi megállapodás az adott ország és az Apostoli Szentszék közötti egyetlen nemzetközi megállapodás. A tengerentúli modellek abból a szempontból is jelentősek, hogy bizonyítják: ezekben az országokban is megvalósul a vallás- és lelkiismereti szabadság gyakorlásának joga.

Amerikai Egyesült Államok

Több országban a rendőrök lelkipásztori ellátása a katonák lelkipásztori ellátására létrehozott úgynevezett katonai ordinariátuson keresztül történik. Az Egyesült Államokban a katonai ordinariátus alapvetően a katonák lelkipásztori ellátását végzi, és nem terjed ki a belügyi rendvédelmi szervek dolgozóira. Ez strukturálisan sem lenne lehetséges, hiszen az Egyesült Államokban a belügyi szervek államonként jelentősen eltérnek. Amíg a hadsereg szövetségi szinten irányított, addig a rendvédelmi szervek az adott államhoz vagy az adott városhoz kapcsolódnak. Az elmúlt években több kutató és szakember is felvetette, hogy a vallási közösségek fegyveres testületeken belüli lelkipásztori feladatellátása az állam és az egyház szétválasztásának elve ellen van. Ezért legfelsőbb bírósági döntés született arról, hogy ez esetben egyáltalán nem sérül az egyház és az állam szétválasztásának elve, sőt az egyik legalapvetőbb emberi jogot biztosítja az állam, a lelkiismereti és vallásszabadság jogát, akár egy fegyveres testületen belül is. Ezért az Egyesült Államokban nem elvi nehézsége van egy a belügyi szervezetek lelkipásztori ellátását szolgáló intézmény felállításának, hanem strukturális és technikai akadály. Ez

bizonyítja az is, hogy egy nem tisztán katonai szervezetnek, a Nemzeti Gárdának a lelkipásztori ellátása a katolikus egyház részéről intézményes keretek között történik. Az Egyesült Államok katonai ordináriátusának joghatósága kiterjed a Nemzeti Gárda¹ azon tagjaira, akik éppen szolgálatot teljesítenek, vagy állandó tisztviselői a testületnek.² Bár több jogi fórum tisztázza, hogy a Nemzeti Gárda haderőnem, és a védelmi szektor alá tartozik és ebből következően a katonai ordináriátus látja el a lelkipásztori szolgálatot, de gyakorlatilag legtöbb esetben belügyi, katasztrófavédelmi, területbiztosítási, határ-ellenőrzési feladatokat lát el.

Az Egyesült Államokban ezen kívül az egyes egyházmegyék ordináriusai saját jogkörben a belügyi szervezetek számára külön lelkészeket neveznek ki.³ Példaként lehet felhozni a Texas államban található Shreveport város rendőrségét, ahol rendőrségi lelkipásztorok nyújtanak lelkesítő szolgálatot a rendőrök és azok családtagjai számára – kiemelten a krízishelyzetekben – abban az esetben, ha kérés érkezik a rendőrök részéről. Ebbe a munkába bevonják azokat a papokat is, akik a rendőrsők környékén élnek, mivel ők együtt látnak el szolgálatot a járőrökkel, ezzel próbálják javítani a rendőrség és a civilek közötti kommunikációt.⁴

Argentína

Magyarországból elsősorban az európai országok jelentősek, hiszen a kihívások tekintetében ezek az országok állnak közel. Érdemes azonban legalább röviden megemlíteni a többi olyan nem európai országot is,

¹ A Nemzeti Gárda gyökere 1636-ra nyúlik vissza, amikor gyarmati milíciák alakultak az egyes államok polgáraiból, hogy megvédjék családjaikat és földjeiket az ellenséges támadásoktól. Napjainkban a Nemzeti Gárda tagjai civil munkahelyeken dolgoznak, vagy felsőoktatási intézményekben tanulnak, miközben katonai részdíjs képzést kapnak. Állami (elnök), vagy szövetségi (kormányzó) kérésre vehetők be a gárda egységei, egy már kialakult vészhelyzet esetében. A gárda elsődleges működési területe a székhelye szerinti állam. The National Guard Story is America's story. The National Guard is the oldest military branch. Our unique dual mission: serving both community and country.
<http://www.nationalguard.com/about>

² XV. The faithful who serve in National Guard, Air National Guard, or Civil Air Patrol, while they are on active duty. Acta Apostolicae Sedis, no. 49, 1957, pp. 970–973.

³ Mint a 2001. szeptember 11-én történt terrortámadásban hősi halált halt ferences szerzetes, aki a New York-i tűzoltóság tagjai számára kinevezett lelkész volt.

http://www.philadelphiaweekly.com/news-and-opinion/upward_christian_soldier-38414669.html

⁴ City of Shreveport Police: Police Chaplains and Pastors.

<http://www.shreveportla.gov/index.aspx?NID=458>

amelyben szervezeti keretek között tesznek kísérletet a rendőrök lelkipásztori ellátására.

Argentína 1957-ben kötött kétoldalú megállapodást az Apostoli Szentzéssel, ennek következtében 1957. július 8-án felállították a katonai vikáriátust.⁵ Már a megállapodás címe is jelzi, hogy a lelkipásztori intézmény meglehetősen széles joghatóságot kap, hiszen a vikáriátust a fegyveres testületekért felelős intézményeknek mondja. Ennek megfelelően az argentin katonai vikáriátus joghatósága kiterjed a hadseregre, a légierőre, a haditengerészetre és a nemzeti csendőrségre.⁶ Ez a joghatóság az újonnan létrehozott katonai ordinariátusban is megmaradt.

Argentína azonban érdekes példája annak, hogy a joghatósági kiterjesztés és a katolikus egyház intézményes jelenléte a rendőrségen belül súlyos veszélyeket is hordozhat. Argentínában 1973-ban került hatalomra a *Jorge Videla* tábornok által vezetett katonai junta.⁷ A katolikus egyház szerepvállalása mind a mai napig vitatott. Az állam vezetése leszámolást indított politikai ellenfelei és a másképpen gondolkodók ellen. Ennek során több mint harmincezer ember vesztette életét, vagy tűnt el nyomtalanul. Ez volt az úgynevezett piszkos háború (*Dirty War*), amelyet a vezetés a külvilág kizárásával és beavatkozása nélkül próbált végrehajtani. A diktatórikus hatalom kínzások és gyilkosságok árán az ellenlábas politikai csoportosuláshoz tartozó fiatal nők és asszonyok gyermekeit elvette, és a diktatúrához hű családoknak adta őket.⁸

A diktatúra hét éve alatt a katonai junta kegyetlenkedései a katolikus egyház papjait sem kímélték. Argentína bíborosa *Jorge Mario Bergoglio* utasította a jezsuita szerzeteseket, hogy ne folytassák a szegénynegyedekben a munkát. A hivatalos egyházi álláspont szerint a kormány nem tudta garantálni a jezsuita szerzetesek biztonságát, a diktatúra azonban nem nézte jó szemmel, hogy a jezsuita szerzetesek nem hagyják magukra a szegénynegyedekben élő embereket.⁹ A diktatúra ellenséget látott a szegény munkásemberekben, ezért ösztönözték arra a katolikus egyházat, hogy hagyjon fel a szegények lelki-

⁵ A Konzisztoriális Kongregáció határozata. 1957. VIII. 8. Acta Apostolicae Sedis, 1957, pp. 866–868.

⁶ La Curia Castrense está integrada por el Obispo Castrense, su Vicario General, los Capellanes Mayores de Ejército, Armada y Fuerza Aérea, Gendarmaría Nacional y Prefectura Naval Argentina. Estatutos del Obispado Castrense de Argentina. VII. Bollettino dell, 1989. november 30.

⁷ Jorge Rafael Videla, katonatiszt, 1976–1981-ig Argentína elnöke. Az ő kormányzása alatt kezdődött a piszkos háború néven elhíresült politikai elnyomás, amikor is az emberi jogok csorbitásával iktatta ki az ellenfeleit. A tisztogatásnak több ezer civil esett áldozatául.

<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/627906/Jorge-Rafael-Videla>

⁸ The church in Argentina and the silence of the dictatorship.

<http://apocalisselaica.net/focus/notiziescelte/la-chiesa-argentina-e-il-silenzio-sulla-dittatura>

⁹ El Papa de la Guerra sucia. <http://www.wsws.org/es/articles/2013/mar2013/papa-m25.html>

pásztori ellátásával. A tiltás ellenére több jezsuita szerzetes folytatta a munkát Buenos Aires szegénynegyedeiben, ennek következtében elraboltak két jezsuita szerzetest, *Jálícs Ferencet* és *Orlando Yoriót*.¹⁰

Az ilyen negatív példák megnehezíthetik a katolikus egyház intézményes jelenlétét a rendőrségen belül, de semmiképpen sem vonják kétségbe a jelenlét szükségességét.

Bolívia

A Bolíviával kötött megállapodás értelmében a katonai ordinariátus joghatósága kiterjed a védelmi szektor dolgozóinak lelkipásztori ellátására. Az eredetileg 1986-ban kötött megállapodás 20. cikkelye meglehetősen általánosan fogalmaz, hiszen ahhoz, hogy a védelmi szektor dolgozóit behatárolhassuk, szükséges az egész védelmi szektor ismerete. Szerencsére ugyanaz a cikkely pontosít, és hozzáteszi, hogy a katonai ordinariátus alá tartoznak a védelmi minisztérium alárendeltjei, a fegyveres erők és a nemzeti rendőrség tagjai.¹¹ Továbbá a megállapodás a rendőrségi dolgozók családtagjaira is kiterjeszti ugyanezen egyházi entitást és a katonai ordinariátus lelkipásztori felelősségét. Utóbbi tekintetében egyre több helyen figyelhetők meg kezdeményezések.

Brazília

Érdekes a brazil katonai ordinariátus szabályzata. A 17. cikkely azt mondja, hogy a katonai ordinariátus a fegyveres testületek és az úgynevezett kiegészítő katonai erők felett gyakorol lelkipásztori felelősséget. Hogy mi is a kiegészítő erő (*Forças Auxiliares*), azt a szabályzat zárójelben jelzi: a katonai rendőrség és a tűzoltóság. Ez a hadseregen belüli rendészeti struktúrát jelenti ugyan, de sajátos jellege miatt mégis fontosnak tartották, hogy külön is em-

¹⁰ Francisco Jalics, Argentine Priest Kidnapped By Junta, Reconciled With Pope Francis. http://www.huffingtonpost.com/2013/03/15/francisco-jalics-reconciled-pope-francis_n_2882956.html. A cikkben kifejtik az argentin katonai junta által elkövetett szörnyűségeket, amelyeket 1976 és 1983 között hajtott végre a Jorge Videla által vezetett jobboldali politikai hatalom. Jálícs Ferenc magyar származású jezsuita szerzetes elmondja, hogy nem tartja felelősnek Ferenc pápát az elrablásáért és a katonai junta ideje alatt történt eseményekért.

¹¹ Los fieles que sean miembros activos del Ramo de Defensa Nacional, es decir, el Ministerio de Defensa Nacional, las Fuerzas Militares, la Policía Nacional y los Organismos descentralizados, adscritos o vinculados a este Ministerio. Acta Apostolicae Sedis, 81, 1989, pp. 528–531.

lítését tegyenek róla. A tűzoltóság pedig egyértelműen a katonai struktúrától eltérő szervezet, amelynek más a lelkipásztori ellátása. Ez esetben is jelzi a szabályzat [b] pont], hogy a családtagokra és a gyermekekre is kiterjed a katonai ordinariátus joghatósága.¹² A szabályzattól eltérően az 1990-ben kötött kétoldalú megállapodás nem tesz említést a katonai rendőrségről és a tűzoltóságról. Az előbbi esetében azonban feltételezhetjük a katonai ordinariátus joghatóságát, hiszen a katonai rendészet a hadsereg része, ezzel szemben a tűzoltóság már önálló belügyi szervezet, így erre jogszabályi utalás hiányában a joghatóságot kiterjeszteni elméletileg nem lehet.¹³

Chile

A katonai ordinariátus jogköre kiterjed a katonai erők mellett a *Carabinieri* szervezetére is. Sőt a chilei katonai ordinariátus szabályzata jelzi, hogy a védelmi minisztérium alkalmazottai szintén az ordinariátus lelkipásztori ellátásában részesülnek.¹⁴

Ecuador

Az Apostoli Szentszék és Ecuador 1983-ban magas szintű megállapodás keretében rendezte a fegyveres testületekre vonatkozó lelkipásztori ellátást. Már a címben is jelzik, hogy az ecuadori fegyveres erők és a nemzeti rendőrség lelkipásztori ellátásáról van szó.¹⁵ A nemzetközi megállapodás bevezetőjében szintén jelzik, hogy nemcsak a hadsereg, hanem a rendőrség lelkipásztori ellátását is szervezett egyházi struktúra keretében kívánják megoldani. A kétoldalú megállapodásban (7. cikkely) ismét megerősítik, hogy a katonai

12 Artículo 17: a) pelos fieles católicos que integram as Organizações Militares das três Forças Armadas e das Forças Auxiliares (Policia Militar e Corpo de Bomberos). Acta Apostolicae Sedis, 43, 1951, pp. 91–93.

13 Artículo VI: Para efeito de organização religiosa, serão assistidos pelo Ordinariato Militar os fieis católicos. A) integrantes das Organizações Militares da Forças Armadas, bem como seus parentes o empregados que habitem sob o mesmo teto. Acta Apostolicae Sedis, 82, 1990, pp. 126–129.

14 Los fieles que conforme a las leyes de la República pertenecen en servicio activo al Ejército, Armada, Fuerza Aérea y Carabineros. Se comprende en esta situación a las personas que forman parte del Gabinete del Ministro de Defensa Nacional. Acta Apostolicae Sedis, 48, 1958, pp. 803–804.

15 Acuerdo Entre la Santa Sede y la República del Ecuador sobre asistencia religiosa a las Fuerzas Armadas y Policía Nacional.

lelkipásztorkodásért felelős intézmény felel a rendőrség lelkipásztori ellátásáért, itt azonban a dokumentum hozzáteszi azt, hogy csak azoknak a rendőröknek a lelkipásztori ellátásáért felel, akik még aktív szolgálatban vannak.¹⁶

Salvador

Hasonló sémát követ Salvador, ahol a katonai lelkipásztorkodásért felelős intézmény létrehozásakor egy érdekes kifejezést említenek, a fegyveres testületek mellett a biztonsági erők szerepelnek.¹⁷ A 3. cikkely megerősíti, hogy a katonai lelkipásztorkodásért felelős intézmény felel a rendészeti szervek végrehajtó állományának tagjaiért is. Az 5. cikkely gyakorlati eligazítást is ad, hiszen jelzi, hogy a lelkipásztori ellátásért felelős személy külön általános helynököt prezentál a fegyveres erőkhöz és a rendőrséghez.¹⁸ Salvador 1989-ben újabb megállapodást kötött az Apostoli Szentszékkal a fegyveres szervek lelkipásztori ellátására vonatkozóan, itt azonban már nem esik szó sem a belügyi szervekről, sem más végrehajtó szervezetről.¹⁹

Fülöp-szigetek

Az egyik legnagyobb kiterjedésű katonai ordinariátus a Fülöp-szigeteki katonai lelkipásztorkodásáért létrehozott intézmény. Hivatalos internetes oldala szerint az intézmény felelős a nemzeti rendőrség lelkipásztori ellátásáért is. A katonai lelkipásztorkodásért felelős intézményt 1950-ben hozták létre. Az akkor még katonai vikáriátus csak a katonák fölött gyakorolt joghatóságot.²⁰ A jogszabályokból nem derül ki, hogy ilyen jellegű joghatósága volna a katonai ordinariátusnak. Történtek ugyan jogszabály-kiegészítések az állami fél kérésére, ezekben egyrészt pénzügyi, másrészt bizonyos nemzetbiztonsági kérdéseket tisztáztak, de arról ott sem esik szó, hogy a rendőrök lelkipásztori ellátása ezen az intézményen keresztül történik.

16 Policía en servicio activo.

17 Asistencia religiosa de la Fuerza Armada y Cuerpos de Seguridad.

18 Poder Ejecutivo en el Ramo de Defensa.

19 [...] en las diferentes Unidades de las Fuerza Armada [...]

20 Acta Apostolicae Sedis, 44, 1952, pp. 743–744.

Paraguay

1962-ben hozták létre a katonai vikáriátust, amelyet 1986-ban átalakítottak. Joghatósága kiterjed a hadseregre és a rendőrségre is. Sőt a katonai ordinariátus szabályzata említi a rendőrség intézményeit, civil munkatársait is, mivel lelkipásztori ellátásuk szintén a katonai ordinariátus intézményes keretei között történik. Ugyanez a szabályzat jelzi, hogy a lelkészek a hadsereg vagy a rendőrség állományához tartoznak, és katonai vagy rendőri rendfokozatot és csapatjelzést viselnek.²¹ A szabályzat ismeri az úgynevezett kisegítő lelkész fogalmát, ez azt jelenti, hogy ahol a katonai ordinariátusban nincs elég ember a hadsereg vagy a rendőrség lelkipásztori ellátására, ott az egyházmegyéktől átmenetileg, vagy tartósan lelkészeket kaphatnak. Ők sem katonai, sem rendőri rendfokozatot nem viselnek, hivatalosan nem tagjai sem a hadseregnek, sem a rendőrségnek (22. cikkely). Mivel a paraguayi katonai ordinariátus ilyen kiterjedt joghatósággal bír, logikus volt, hogy a jogalkotó nemcsak a védelmi minisztériumot, hanem a belügyminisztériumot is a katonai ordinariátus tárgyalópartnerként jelölte meg (23. cikkely). Ennek megfelelően a hadsereghez kinevezett lelkészek esetében a védelmi minisztériumé, a rendőrséghez kinevezett lelkészek esetében a belügyminisztériumé a felülvizsgálati joghatóság.²²

Dél-Korea

A távol-keleti országok közül Dél-Koreának külön szervezete van a katonai lelkipásztori ellátására. A katonai ordinariátus joghatósága nem terjed ki a rendőrségre és más fegyveres testületek tagjaira. A szüli érsekségnek helyi szinten van lelkipásztori szolgálata, amelyet 2000-ben alapítottak. Alapvetően lelkipásztori kisegítők dolgoznak ebben az intézményben, felelős vezetője az egyházmegye inkardinált papja. Ez az egyetlen pap, akit kifejezetten az intézethez neveztek ki. Emellett még negyven pap vesz részt ebben a lelkipásztori szolgálatban, többnyire azok, akiknek a plébániája az adott rendőrkapitányság területén található. Ebben a szolgálatban önkéntes rendőrök is részt vesznek. Utóbbiak feladata, hogy rendszeresen mutassanak be szentmiséket a rendőrkapitányságokon található kápolnában vagy imaszobákban. Céljuk a

²¹ Acta Apostolicae Sedis, 54, 1962, pp. 22–27.

²² Acta Apostolicae Sedis, 54, 1962, pp. 110–113.

rendőrök lelkipásztori ellátása, a krízishelyzetek kezelése. Külön figyelmet fordítanak a fiatal rendőrökre. A szülői rendőrkapitányságok többségében van imaszoba. A koreai jogszabályok szerint heti harminc-nyolcvan perc áll a rendőrök rendelkezésére, hogy hitéletet éljenek. A munkatársak azt is megerősítették, hogy sokszor a rendőrök családjában van a legtöbb gond.

A közösségnek harminc katekétá hitoktató tagja is van, akik látogatják a rendőrörsöket. A katekéták kilencven százaléka teológiai végzettségű. A katekéták legtöbbször a szülői katechetikai intézetben végzik el a kétéves teológiai képzést. A rendőrök számára keresztteljedési felkészítőket is tartanak, amelyek sokszor nagyon eredményesek. A szervezetnek összesen nyolcvan önkéntese van, akik tevékenyen részt vesznek az intézet munkájában. Dél-Koreában a katolikus egyház együttműködik a protestáns és a buddhista közösséggel, ez a rendőrségi lelkipásztori szolgálatban is megköveteli az ökumenikus és vallásközi párbeszéd alapelveinek tiszteletben tartását. Az intézetnek különleges programja van az öngyilkosságok megelőzésére, valamint a fiatal rendőröknek személyiségfejlesztő foglalkozásokat tartanak. A protestáns és a buddhista lelki gondozó szervezetnek teljes munkaidőben foglalkoztatott munkatársai vannak, a katolikus szervezetet önkéntesek segítik.²³

A koreai katolikus egyház pasztorális direktóriuma külön rendelkezik a rendőrök lelkipásztori ellátásáról. Szó esik az úgynevezett missziós állomásokról, a rendőröknek bemutatott szentmisékről, a rendőrök lelkipásztori ellátásáért felelős bizottságról, annak vezetőjéről, valamint a rendőröknek szervezett lelki programokról. Már 2006-ban döntés született arról, hogy minden rendőrkapitányságra állandó jelleggel nevezzenek ki bizottságokat, amelyek a katolikus hit ápolását, terjesztését végzik a rendőrök között, a vezetését pedig egy papra bizzák. Szintén 2006-ban, a szülői egyházmegyében külön püspöki helynököt neveztek ki a rendőrök lelkipásztori ellátásának összehangolására.²⁴

Dél-afrikai Köztársaság

A Dél-afrikai Köztársaságban a bloemfonteini érsekségen rendőrségi lelkészi szolgálat működik. A Dél-afrikai Köztársaságban az apartheidrendszer után

²³ Police, Suspects Not Left Out Of Church's Pastoral Care.

http://www.ucanews.com/story-archive/?post_name=/2005/10/05/police-suspects-not-left-out-of-churchs-pastoral-care&post_id=26361

²⁴ Mission Stations' In Seoul Serve Working Catholics. http://www.ucanews.com/story-archive/?post_name=/2007/11/05/mission-stations-in-seoul-serve-working-catholics&post_id=28116

fontosnak tartották az említett egyházmegyében a lelkészi szolgálat felállítását. Feladatai között szerepelnek a lelki beszélgetések, kríziskezelés, jegyesoktatás, HIV-fertőzött betegek segítése, kórházak és betegek látogatása, kapcsolatteremtés a családtagok és a lelkipásztori szolgálat között, valamint integráció a rendőrség szolgálatába.²⁵

Következtetések

Az Európán kívüli országokban a rendőrök lelkipásztori ellátása nagyon változatos képet mutat. Amíg a dél-amerikai országokban inkább az a jellemző, hogy a katonák lelkipásztori ellátásáért felelős katonai ordinariátus joghatóságát terjesztik ki a rendőri erők és azok családtagjainak lelkipásztori ellátására, addig egyes távol-keleti országokban, az Egyesült Államokban vagy Afrikában helyi szintű szervezeteken keresztül történik a rendőrök lelkipásztori ellátása. A katonai ordinariátuson keresztül történő rendőrségi lelkipásztori ellátás előnye, hogy stabil egyházszerkezeti forma keretein belül történik. Az ordinariátus személyi és anyagi kapacitása azonban nem minden esetben teszi lehetővé, hogy maradéktalanul eleget tegyen a rendőrök lelkipásztori ellátásának. A dél-koreai és amerikai példa helyi szerveződés, ezért ez jobban ki van szolgáltatva a helyi püspököknek, ellenben ez lehetőséget nyújt a civilek, világiak, helyi papok aktívabb közreműködésére és bevonására.

²⁵ Police Chaplaincy. <http://mysite.mweb.co.za/residents/bloemomi/Police-Chaplain.html>